

รายงานผลการประเมินโครงการไตรมาสที่ 3-4
โครงการ การสร้างสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชนของเด็กและเยาวชน
บ้านแม่ใจใต้ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ประจำปีงบประมาณ 2562

คำนำ

เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้มีการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้มีการปรับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย จากเดิม 7 ยุทธศาสตร์ ปรับเหลือ 4 ยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้มีความกระชับ แต่ครอบคลุมภารกิจของมหาวิทยาลัยในทุก ๆ ด้าน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผลิตและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย

โครงการการสร้างสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชนของเด็กและเยาวชน บ้านแม่ใจได้ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการที่มีการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยไตรมาสที่ 1 ของการดำเนินงานมุ่งเน้นที่การสร้างความรู้เข้าใจและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นตั้งแต่ในการออกแบบและเสนอแนะกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการเชื่อว่าหากคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตั้งแต่ต้นแล้วนั้น จะนำมาสู่ความสำเร็จของการดำเนินโครงการในระยะต่อไป

ผู้ดำเนินโครงการ

ตุลาคม 2562

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในยุคที่งานพัฒนาชุมชนและสังคมจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาต่างๆ “การติดตามประเมินผล” เป็นเครื่องมือทางสังคมที่ผู้ดำเนินโครงการได้เลือกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และขับเคลื่อนโครงการซึ่งในที่จะเป็นการเลือกใช้เครื่องมืออันได้แก่ “การประเมินผลเพื่อการพัฒนา” (developmental evaluation) มุ่งเน้นประโยชน์อันสูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับโครงการ เมื่อกระบวนการทศวรรษของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปมาสู่ยุคของการประเมินเพื่อสร้างการเรียนรู้ การติดตามประเมินผลจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการตัดสินผิดถูกแต่เพียงเท่านั้น หากการติดตามประเมินผลได้ถูกพัฒนามาสู่การ “ประเมินแบบบูรณาการ” (Integrated evaluation) มีโมเดลตรรกะ (Logic model) ที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of change) ในการประเมินโครงการทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการ โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

- 1) การใช้การประเมิน Need Assessment ในระยะก่อนดำเนินโครงการเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) การใช้เทคนิคการประเมินผลการวิเคราะห์ระหว่างการทำงานในรูปแบบของการประเมินผลลัพธ์ตามตัวชี้ที่กำหนดไว้ ร่วมกับการประเมินผลแบบเสริมพลัง (Empowerment Evaluation) และเครื่องมือการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review)
- 3) การใช้เทคนิคการประเมินผลการเรียนรู้หลังดำเนินการ (Retrospect) ในการประเมินผลหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

ผู้ดำเนินโครงการให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น หรือก่อนการดำเนินโครงการ (Need Assessment) ระยะก่อนดำเนินโครงการ (pre-implementation stage) เป็นระยะของการพัฒนาโครงการ นับได้ว่าเป็นระยะที่มีความสำคัญ หากมีการประเมินก่อนดำเนินโครงการ ก็เท่ากับว่าโครงการนั้นมีโอกาสของความสำเร็จอยู่ในระดับสูง โดยผู้ดำเนินโครงการได้กำหนดโจทย์การประเมินก่อนดำเนินโครงการ คือ ผู้ดำเนินโครงการจะต้องมีความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมต่างๆของโครงการตรงกับความต้องการหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

โครงการ การสร้างสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชนของเด็กและเยาวชน บ้านแม่ใจใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการที่มีถูกออกแบบโดยการสำรวจความต้องการและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนชุมชน โดยการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายตามข้อตกลงความร่วมมือกับจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 เป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี ก่อนที่จะมีการเริ่มดำเนินโครงการ ดังนั้น การประเมินความต้องการของคนในชุมชน (Need Assessment) ในปัจจุบันเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ จากการประเมินผลการดำเนินโครงการในไตรมาสที่ 1 (ตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2561) ที่ผ่านมา พบว่า เนื่องจากโครงการฯ ดังกล่าวเป็นโครงการที่มีการประเมินความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ส่งผลให้โครงการฯ เป็นที่ยอมรับและสนใจของกลุ่มเป้าหมายอันส่งผลทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสามารถขับเคลื่อนโครงการในไตรมาสที่ 2 (มกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2562) จนสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งผู้ดำเนินงานจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมิน

- 1) เพื่อประเมินผลความก้าวหน้าในการดำเนินงานของโครงการ
- 2) เพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของการดำเนินโครงการ

1.3 ขอบเขตของการประเมิน

- 1) ขอบเขตด้านประชากร เด็กและเยาวชนบ้านแม่ใจใต้ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา การประเมินระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการทั้งการประเมินแบบเป็นทางการ โดยอาศัยกรอบตัวชี้วัดของโครงการในการติดตามประเมินผล และการประเมินแบบไม่เป็นทางการ โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) ขอบเขตด้านระยะเวลา ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการในไตรมาสที่ 4

1.4 ประโยชน์ที่จะได้รับ

ผู้ดำเนินโครงการ ได้รับข้อมูลสารสนเทศ เพื่อยืนยันความสำเร็จของโครงการ

ส่วนที่ 2

สาระสำคัญของโครงการ

ในส่วนที่ 2 ผู้ดำเนินโครงการมุ่งนำเสนอถึงข้อมูลพื้นฐานของโครงการโดยสรุป ได้แก่ ชื่อโครงการ ผู้รับผิดชอบ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการดำเนินการ และกรอบการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการในไตรมาสที่ 1

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

1) ชื่อโครงการ : การสร้างสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชนของเด็กและเยาวชน

2) ผู้รับผิดชอบโครงการ :

1. อาจารย์พจนามณเฑียรรัตน์	อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนชุมชน
2. อาจารย์เปรมวดี กิรวาทิ	อาจารย์ประจำภาควิชาการพัฒนชุมชน
3. อาจารย์โอบชา วงศ์ศุ้ย	อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์

3) หลักการและเหตุผล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบันจากกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นของไทยหลากหลายมิติ อีกทั้งการพัฒนาระบบสารสนเทศการคมนาคมสื่อสารได้ก่อให้เกิดสถานะเลื่อนไหลที่สำคัญ ดัง Arjun Appadurai (1990: 296-300) ได้กล่าวว่าโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดสถานะเลื่อนไหล หรือการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม 5 มิติ ดังนี้ (1) มิติทางเทคโนโลยี (technoscapes) (2) มิติทางการเงิน (financescapes) (3) มิติทางสื่อมวลชนและข่าวสารข้อมูล (mediascapes) (4) มิติทางอุดมการณ์ (ideoscapes) และ (5) มิติทางชาติพันธุ์ (etnoscapes) ที่ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นของประชากรข้ามชาติจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว คนย้ายถิ่น ผู้อพยพ ผู้ถูกขับไล่ออกนอกประเทศประเทศ เป็นต้น ไม่เพียงแต่การย้ายถิ่นฐานของประชากรข้ามชาติเท่านั้น การย้ายถิ่นฐานทั้งแบบถาวรและชั่วคราวยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการย้ายถิ่นของคนชนบทเข้าสู่เมืองอันเป็นผลทำให้โครงสร้างทางประชากรของบางชุมชนท้องถิ่นมีความผิดปกติ เนื่องจากการย้ายถิ่นของประชากรวัยแรงงานและวัยรุ่นเป็นจำนวนมาก เพื่อเข้าไปทำงานและศึกษาเล่าเรียนในเมืองหรือพื้นที่เป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจและการศึกษา

การย้ายถิ่นฐานไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาสั้นหรือยาวนานย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์หรือความผูกพันระหว่างปัจเจกบุคคลกับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงสถานการณ์การเคลื่อนไหวของกระแสวัฒนธรรมภายนอกที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นตัวเร่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่บางส่วนได้ละทิ้งถิ่นฐาน บ้านเกิดหรือชุมชนท้องถิ่นของตนเองเพื่อไปแสวงหาความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิต อันส่งผลต่อวิกฤตค่านิยม ทศนคติ และ พฤติกรรมในการดำเนินชีวิต แต่อย่างไรก็ตามจากวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติซึ่งกำหนดทิศทางของประเทศด้านความมั่นคงของสังคม ได้ระบุถึงเป้าหมายที่สังคมจะต้องมีความปรองดองสามัคคี ผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวได้นำมาสู่สาระสำคัญในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยยุทธศาสตร์ที่ 1

จากสาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้กล่าวถึงเป้าหมายในอนาคตของการพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ และทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้ เป็นคนดีมีสุขภาพที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะ ความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานของการมี สถาบันทางสังคมที่เข้มแข็งทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มี

คุณภาพสูง อีกทั้งยังเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นได้ปรากฏชัดในหลายชุมชน จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายตามข้อตกลงความร่วมมือกับจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บ้านแม่ใจใต้ หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการตั้งถิ่นฐานในบริเวณดังกล่าวมาเป็นระยะเวลาประมาณร้อยกว่าปี ปัจจุบันเป็นชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และเป็นชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” และเป็นชุมชนที่เรียกได้ว่าเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” เนื่องจากความสามารถในการพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของ “องค์กรชุมชนด้านการเงิน” หากแต่ความเข้มแข็งดังกล่าวนำมาซึ่งสิ่งที่เป็นความกังวลของคนในชุมชนปัจจุบัน คือ กระบวนการสืบทอดค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมและสำนึกของความเป็นชุมชนไปสู่คนในอนาคต ทั้งนี้เชื่อว่าสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันที่กำลังขับเคลื่อนชุมชนอยู่ล้วนแต่มีศักยภาพดังที่กล่าวไปในข้างต้น หากแต่คนรุ่นใหม่ที่ได้มีโอกาสไปศึกษาเล่าเรียน รวมถึงไปทำงานใช้ชีวิตนอกชุมชนมีเพียงส่วนน้อยที่จะกลับมาสานต่องานที่คนในรุ่นปัจจุบัน ได้ทำอยู่ และแกนนำชุมชนเห็นว่าควรมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การสืบทอดแนวทางการพัฒนาชุมชนจากคนรุ่นปัจจุบันไปสู่คนรุ่นใหม่ในอนาคต (ภาควิชาการพัฒนารวมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2560)

4) วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนผ่านเครื่องมือการเรียนรู้ชุมชน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการศึกษาชุมชนท้องถิ่น
3. เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนการมีส่วนร่วมในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนของตนเอง

5) กลุ่มเป้าหมาย

เด็กและเยาวชนจำนวน 30 คน

6) สถานที่ดำเนินการ บ้านแม่ใจใต้ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3

ผลการประเมินการดำเนินงานไตรมาสที่ 4

การติดตามประเมินผลโครงการในไตรมาสที่ 4 ผู้ดำเนินโครงการได้มีการติดตามประเมินผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แยกตามรายการกิจกรรมตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำแผนที่ชุมชน/แผนที่เดินดิน

3.2 การจัดทำปฏิทินประเพณีชุมชน

3.3 การจัดทำปฏิทินการเพาะปลูกของชุมชน

3.4 การสัมภาษณ์ประวัติส่วนบุคคลของปราชญ์ชาวบ้าน

3.5 ประวัติศาสตร์ชุมชน

3.6 การจัดกิจกรรมสรุปบทเรียน

กิจกรรมการสรุปบทเรียน เป็นการดำเนินกิจกรรมเพื่อสรุปภาพรวมของโครงการ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลชุมชนที่เก็บรวบรวมโดยเด็กและเยาวชน เพื่อเสนอต่อผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ก่อนที่จะมีการดำเนินการจัดทำเป็นชุดข้อมูลชุมชนเพื่อส่งมอบกับชุมชนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3.7 การประเมินผลแบบเสริมพลัง

การประเมินผลแบบเสริมพลัง เป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการเพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการโดยภาพรวม โดยชุดคำถามประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ความคาดหวังของเด็กและเยาวชนก่อนที่ได้เข้าร่วมโครงการ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนและความรู้สึกหรือผลที่ได้รับหลังจากที่เข้าร่วมโครงการตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการ พบว่า

ก่อนเข้าร่วมดำเนินโครงการ เด็กและเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนของตนเองค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงชุมชนของตนเอง เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มักจะระบุถึง ชุมชนในฐานะที่เป็นสถานที่ และเมื่อกล่าวถึงความคาดหวังของเด็กและเยาวชนก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่คิดว่าโครงการนี้จะเหมือนกับการฝึกอบรมทั่วไป น่าเบื่อ และไม่สนุกสนานจึงไม่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว แต่มาเข้าร่วมเพราะการประสานงานจากผู้นำชุมชน

หลังจากการเข้าร่วมโครงการ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ กล่าวว่า กิจกรรมที่เข้าร่วมภายใต้โครงการฯ ทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้และรู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกว่าคุณสมบัติของชุมชนเองมีสิ่งดีๆ มากมายที่พวกเขาไม่เคยสนใจมาก่อน และการเข้าร่วมโครงการเด็กและเยาวชนเกิดความรู้สึกว่าโครงการดังกล่าวมีความสนุกสนาน มีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมได้เจอครู เพื่อนๆ นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวยังก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชุมชนของตนเองเพิ่มมากขึ้น

3.8 การจัดทำรายงานและชุดข้อมูลชุมชนเพื่อส่งมอบให้แก่ชุมชน

อยู่ระหว่างการจัดทำชุดข้อมูล โดยการแปลงจากข้อมูลดิบที่จัดทำโดยเด็กและเยาวชน ให้ อยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการเพื่อส่งมอบให้แก่ชุมชน

